

Un plural regional: neutrul în *-auă**

Gavril ISTRATE

Într-un articol publicat în AUI, intitulat *Gramatica lui Radu Tempea* (Istrate 1960), atrăgeam atenția asupra faptului că autorul respectiv a semnalat, în morfologia substantivului românesc, o formă de plural care, nici pînă la apariția cărții sale (1797), nici de atunci încoace, n-a atras atenția specialiștilor. Este vorba de pluralul de tipul *părauă* (în loc de *pîraie*), *hîrdauă*, *lepedeauă*, pe care îl putem urmări, în câteva exemple, încă în textele românești vechi din secolele al XVI-lea și al XVII-lea.

În volumul *Documente și însemnări românești din sec. XVI* (1979: 294), este consemnată forma *Vișao*, care se menține în vorbirea actuală din Maramureș și ne întîmpină, de asemenea, în folclorul din provincia respectivă, alături de *firisauă*:

Că la mine ș-or veni
Meșterii de pe *Vișauă*
Cu săcuri, cu *firisauă*.

În *Poezii populare* de Alexandru Țiplea (1906: 55), cuvîntul apare cu un alt aspect fonetic:

Maistării de pe *Ișauă*,
Cu săcuri, cu *hirisauă*.

În secolul al XVI-lea, a fost consemnat și pluralul *piuă*: „Vîlcești cu 5 mori și cu 4 *piuo* și cu o vultoare...; Sadna cu patru mori și cu dou(ă) *piuo* și cu o vultoare...” (*Documente...*, 1979: 166). Forma de plural a cuvîntului este înregistrată, de asemenea, în *Indicele de cuvinte* (272).

În secolul al XVII-lea este semnalată prezența pluralului *părauă* în *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei (1974):

De austrul ce suflă cu călduri
De cură **părao**-n toate laturi.
(935)

C-au slobozît izvoară din stîncă,
Cu **părauă** cu apă adîncă.
(537)

Și **părauăle** s-apătoșară,
De băură toț și s-adăpară.
(539)

* În mod excepțional, redacția revistei „Philologica Jassyensia” a acceptat publicarea acestui articol cu normele ortografice anterioare reformei din 1993, respectând opțiunea d-lui prof. univ. dr. Gavril Istrate.

Părauăle tare strîgă
Toată lumea să să strîngă
(669)

Părauăle toate-n locuri
Să facă hoarbă și jocuri.
(707)

Ochii mei **părauă** izvorîră,
Prin legea ta ce nu socotiră.
(899)

Părauăle să plesnească
’N palme, să să veselească.
(1111)

În Gramatica lui Micu și Șincai (1980: 105), mai întâi, și apoi la Tempea, *Gramatică* (1797: 42–43) a fost semnalată prezența lui *lepedeauă*. Și, dacă la Micu – Șincai, forma aceasta este oarecum izolată, la Tempea, ea este încadrată într-o categorie mai largă, în următorul context:

„Iară [substantivele] cele ce se sfîrșesc în *ău* sau *ou*, în număr multoratec se mută în *ao*, adecă: *părau* – *părao*, *mîngălău* – *mîngălao*, *vălău* – *vălao*, *tulău*, *călău*, *fercălău*, *ou*, *lepedeu*, *hinteu*, *năcrăvălău*, *șircălău*, *herestrău*, *harșău*, *hurduzău*, *zărgălău*”.

Imediat în continuare, Tempea se simte obligat să atragă atenția că alte substantive terminate la sg. în *-ău* (sau în *-eu*) fac pluralul în *-i*: „Dumnezeu are *Dumnezei*; zmeu, *zmei*; leu, *lei*; leu, *lei*; hărău, *hărăi*”.

Dată fiind prezența formelor respective de plural în textele vechi, avem dreptul să ne întrebăm cum se face că ele nu au atras atenția cercetătorilor și nu au fost discutate, niciodată, în studiile de specialitate ori în monografiile. Nu le găsim menționate nici în notele speciale în diversele periodice cu caracter lingvistic. Surprinde, pînă la un punct, faptul că au rămas nemenționate în lucrarea lui Iorgu Iordan, *Pluralul substantivelor în limba română actuală* (1938). Am spus „pînă la un punct”, și iată de ce. Din însuși titlul studiului lui Iordan se vede că autorul a avut în vedere numai situația din limba română actuală, ceea ce s-ar traduce prin limba română contemporană, sub aspectul ei literar. Or, fenomenul nostru este unul pronunțat regional, cum își poate da seama oricine. Mai curios este că el nu a atras nici atenția dialectologilor, decît în cazuri cu adevărat rare. Împotriva faptului că forma de singular a unor substantive care interesează discuția noastră de aici se întîlnește relativ des în publicațiile periodice de specialitate și în monografiile dialectale, iar uneori chiar și în lucrări cu caracter beletristic, forma de plural este foarte rară, pînă la apariția *Atlasului lingvistic român*.

Putem cita cîteva exemple doar din textele maramureșene datorate lui A. Țiplea și I. Bîrlea (*acăstauă*, *bd’icauă*, *firisauă* – *hirisauă*, *Ișauă* – *Vișauă*, *temeteauă*, *tisauă* ‘curea, șerpar’), după cum altele au fost menționate, pentru zonă învecinată Năsăudului, în articolul meu *Graiul satului Nepos* (1937: 57, 78, 86): *băcauă*, *cioclăuă*, *fedeauă*, *gilăuă*, *hinteauă*, *ileauă*, *părauă*. Ultimul dintre ele se întîlnește și în toponimie: *Între părauă*.

Mai înainte, în cadrul explicației pe care o dă pluralului *două*, Philippide (1894: 41) citează, un *hîrdoăuă*, pentru care trimite la *Gramatica* lui Aron Pumnul.

În anchetele dialectale efectuate de D. Șandru, în deceniul al patrulea, au fost consemnate mai multe forme de plural care interesează discuția noastră: *cănceauă*, *chindeauă* (Șandru, *Moși*); *hurdauli* (Șandru, *Bihor*); *cocîrbauă*, *făgădauă*, *harampauă*, *părauă*, *șerăstauă* (Șandru, *Năsăud*).

Alte exemple asemănătoare găsim în teza de doctorat a lui Șandru, *Graiul din Drăguș* (Țara Oltului), rămasă în manuscris: *copîrșauă*, *curcubauă*, *ghebărlauă* (cu înțelesul de mâini mari și necioplite), *lepedeauă*, *parapleauă*, *părauă*.

Urmărind răspîndirea formei respective cu ajutorul atlaselor lingvistice, ajungem la concluzii dintre cele mai neașteptate. Constatăm, mai întii, că numărul hărților pe care se află consemnat fenomenul se ridică la aproximativ o sută (peste 60 din ALR II s.n. și peste 30 din ALRR-Mar.). Aria geografică pe care se întinde este relativ largă. Cu excepția câtorva puncte din sudul Transilvaniei (64, 102, 574), el este prezent din Maramureș și din Crișana pînă la Brașov, în cotitura Carpaților, și pînă în nordul Banatului (pct. 53). Este interesant de semnalat faptul că în Maramureș nu există nici măcar un singur punct al atlasului în care să nu găsim măcar un plural în *-auă*. Hărțile din cele două atlase pe care întîlnim forma respectivă sînt indicate în anexa A.

Numărul cuvintelor care formează pluralul cu *-auă* (regionalisme din aria descrisă mai sus, dar și neologisme neconsemnate pe hărțile atlaselor lingvistice!) depășește cifra de 160, iar dacă luăm în considerație și diversele variante fonetice ale unor substantive, atunci cifra lor se apropie de 200. Iată-le, în ordine alfabetică, cu indicarea hărților respective și a dicționarelor în care le putem întîlni (vezi anexa B). Cele care apar în tabelul respectiv fără indicațiile necesare nu sînt consemnate nici în dicționare, nici în atlasele citate.

Cele mai multe dintre formele de plural citate nu se întîlnesc în dicționare. Doar vreo treizeci-patruzeci din numărul lor total apar cu forma respectivă menționată: *canceauă*, *ceglauă*, *chindeauă*, *copîrșauă*, *hal(e)auă*, *hîrdauă*, *hurduzauă*, *lepedeauă*, *macarauă*, *mangalauă*, *măcauă*, *oticaună*, *ouă* (*oauă*, *ouri*), *pațtauă*, *parapleauă*, *părauă*, *pișălăuă*, *piuă*, *pomoceauă*, *rașpauă*, *rașpalăuă*, *răcăstăuă*, *răzălăuă*, *resteauă*, *rodalăuă*, *șarampauă*, *șarlăuă* (*șurlăuă*), *șăitauă*, *șerpeneauă*, *tablăuă*, *tălpălăuă*, *temeteauă*, *ticlăzauă*, *tocănaună*, *tricaună*, *tuleauă*.

În cazul celor mai multe substantive al căror plural ne interesează în discuția de față, forma în *-auă* nu este singura întîlnită în vorbire; de cele mai multe ori, ea se găsește în concurență cu *alta*, eventual cu altele.

Substantivele care nu mai cunosc o altă formă de plural pe lîngă cea în *-auă* sînt extrem de puține: *bgicauă*, *harampauă*, *lăzăteauă*, *oticaună*, *tălpălăuă*, *toconăuă* (sau *tocanăuă*).

În privința neologismelor care contribuie la îmbogățirea categoriei gramaticale pe care o avem în vedere, trebuie spus că abia două dintre ele apar, cu forma respectivă de plural, menționate în dicționare: *tablăuă* și *tricaună*. Ultimul a fost înregistrat și de autorii ALR II s.n. (vezi h. 1183).

Dintre cele aproximativ 160 de substantive care sînt menționate ca avînd o formă de plural în *-auă*, cîteva se întîlnesc și în literatura de specialitate, în textele folclorice sau chiar în beletristică.

Vișăuă apare, în scris, încă din secolul al XVI-lea, cum am văzut mai sus, ca și *piuă*.

Părauă din *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei va fi reluat, pe baza existenței sale în graiuri, de unii cărturari și scriitori ardeleni. Iată, mai întâi, câteva exemple din Vasile Petri: „Întrunindu-se două sau mai multe *părauă*, se face din ele un rîu” (Petri 1883: 66); „Din *isvoară* se formează *părauă*, din *părauă* rîuri...” (Petri 1883: 73).

Într-una din cărțile sale, Ion Lăncrăjan aduce un toponim format pe baza pluralului respectiv, aproape identic sub aspectul formării cu unul pe care l-am înregistrat la Nepos în 1937: „Au stat la sfat pe urmă, în mijlocul curții – ploaia se oprise și cerul era verde și înghețat pe undeva – ce să facă cu boul, să-l ducă la cimitirul de vite *Dintre părauă* ori să-l dea la un măcelar” (Lăncrăjan 1976 I: 170).

Lepedeauă, întâlnit prima dată în scris la 1780, în Gramatica lui Micu – Șincai, și apoi în cea a lui Radu Tempea (1797), apare mai târziu în scrisul lui Emil Rebreanu, fratele romancierului: „De două zile avem lupte mari. Tunurile urlă ziua întreagă și țevile sînt fierbinți ca focul, de-afta pușcat, astfel că trebuie să le recim cu *lepedeauă* muiate în apă” (Rebreanu 1972 V: 487).

Alt plural asemănător pe care îl întâlnim în scrisorile lui Emil Rebreanu este *tablauă*: „Te știu atît de bună, încît cred că-mi vei ierta această cutezanță că-ți scriu închis, însă mi-e gîndul să-ți descriu cîteva *tablouă* din viața de militar” (Rebreanu 1972 V: 397).

Interesantă este apariția lui *istalauă*, pluralul lui *iștalău* (= grajd) în poezia populară culeasă de Eminescu (1963 VI: 310):

Mergeți și strîngeți
Din *istalauă* prescuri multe
De iepe curte;
Nu sînt scumpe
Ci sînt bucate
curate...

Același cuvînt se întâlnește și la Țiplea (1906: 32, 116), dar numai la singular, *ștalău*, explicat în glosar prin „poiată”. Din context, însă, se vede că e vorba tot de grajd.

În cartea lui Aurel Petri, *Ani de cumpănă*, apare pluralul *liceauă* (Petri 1971: 45):

„– Iancu nu-i la *liceauă*? întrebă Dumitru pe același ton nefiresc de absent.

– A fost, dar n-o să mai fie. De la anu’ îl trec la normală”,

iar în volumul de versuri *Septentrion* al lui Aurel Rău (1980: 62), *sanceauă*:

Luam slatină, de-aici. *Sanceauă*, cară,
Bani, fedeleșe, cofe duc lumini
Spre șuri, spre pivniți...

Chindeauă a fost utilizat de Ion Th. Ilea, acum mai bine de cincizeci de ani, într-o poezia inspirată din Nepos:

La stative, în șură,
Dăscălița Marina
Țese chindeauă.

În sfîrșit, în *Monografia comunei Sîniosif sau Poiana* (Buzilă 1910: 298–299), autorul semnaleză pluralul aceleiași cuvînt, sub alt aspect fonetic: „Celălalt spaț gol al acestor păreți e acoperit cu *cingeauă* (ștergare) alese în teară, care de care mai cu măiestrie”.

În privința lui *piuă*, trebuie să spunem că vorbitorul neprevenit poate întâmpina dificultăți, determinate nu numai de caracterul regional al cuvântului, ci și de faptul că, pînă astăzi, pluralul lui se prezintă sub cele mai variate aspecte. Nesiguranța vorbitorilor în utilizarea formei respective se reflectă în mod deosebit în diversele dicționare. În *Lexiconul budan*, spre exemplu, nu se indică nici o formă de plural; la CADE, ca și în DEX și DLRM; avem *pive* și *piue*; la Scriban, numai *pive*, iar la Ciorănescu, numai *piue*. În DLR sînt reluate formele indicate în cele mai multe dicționare (*pive*, *piue*), cărora li se mai adaugă și unele variante regionale: *piie*, *piui*, *pii*, *piuă*, la baza cărora stă singularul *piuă*. Din varianta cu *v* a cuvântului (*pivă*) a mai rezultat pluralul *pivi*. În ALRR-Mar., h. 634, avem de asemenea *pt'iuē*, *pt'ij* și *pt'(u)i*.

Nu știu în ce măsură variantele regionale de mai sus au sau nu o circulație mai largă, dar pot să spun că în părțile Năsăudului nu se cunoaște nici o altă formă în afară de *piuă*, că aceasta este confirmată și de lucrarea lui Iuliu Morariu, *Piuăle și piuăritul în Valea Zăgrii* (1933).

Cu *piuă* seamănă, pînă la un punct, dar numai sub aspectul identității dintre forma de singular și cea de plural, turcescul *ocă*: o *ocă* – două *ocă*. Aceasta însă nu mai face pluralul în *-auă*. [...]

Alături de *piuă* și *ocă*, la care trebuie adăugate *curauă*, *macarauă*, *perdeauă* și *șauă*, mai pot avea aceeași comportare și o serie de neologisme, printre care: *canapeauă*, *cupeauă*, *flaneauă*, *recameauă*, care, cel puțin din punctul de vedere al unora dintre vorbitori, aparțin deopotrivă singularului și pluralului.

Dintre toate cuvintele menționate aici, unul se apropie foarte mult de *piuă* și în privința nesiguranței de care dau dovadă vorbitorii cînd urmărim diversele forme de plural pe care le cunoaște cuvîntul: *șale*, *șauă*, *șeauă*, *șăuari*, *șaua*, *șăli*, *șăvi*, *șei*, *șeie*, *șeuri*.

Să mai amintim că marea răspîndire a fenomenului, în zona respectivă, l-a împus, într-o oarecare măsură, și în toponimie, dovadă exemplele: *În bġicăuă*, *Între părăuă*, *La halăuă*, *Pe lăzăt' eăuă*, toate înregistrate la Nepos. Un toponim *Dintre părăuă* am văzut că apare și în cartea lui Ion Lăncrănjan, *Caloianul* (1976 I: 170).

În volumul lui Paul Decei, *Pe plaiuri și văi carpatine* (1983: 46), am notat un *Părăul Halauălor*, iar în vorbirea din jurul Bistriței mai poate fi auzit pluralul (*pe*) *Bîrgauă*, formă concurată, din ce în ce mai stăruitor, de *Bîrgaie*, variantă pe care o găsesc și în *Refugii*, ultima carte a lui Augustin Buzura (1984: 44, 45), și care tinde la definitivarea în limbă, la înlocuirea celeilalte.

Tot aici va trebui semnalat și *Șugău*, vale în hotarul Sighetului, menționat de Al. Țiplea (1906: 70, 117), chiar dacă nu avem indicată decît forma de singular. Pluralul cuvîntului a fost înregistrat în pct. 229 din ALRR-Mar., h. 676: *șugăuă*.

O formă de plural ca *bġirăuă* are alt sens decît cel la care ne-am aștepta judecînd numai după înțelesul singularului *bġirău*. El nu înseamnă doi sau mai mulți primari, ci este sinonim cu ceea ce se numește de obicei *consiliu de conducere*, *sfat comunal*, exact cum cealaltă variantă, *birăie*, a fost explicată de autorii DA prin *primărie*, *vornicie*.

În anumite texte populare, cît și în unele publicații periodice de specialitate, multe dintre cuvintele pe care le urmărim aici se întîlnesc sub forma singularului, fără indicarea pluralului. Asupra acestora nu ne-am oprit în considerațiile noastre deoarece am dorit să ne întemeiem concluziile numai pe fapte absolut sigure, nu pe presupuneri.

În articolul la care m-am referit la început, acceptam ideea lui V. Arvinte potrivit căreia forma respectivă de plural putea să-și aibă punctul de plecare în *ouă, oauă*.

Nu avem motive să punem la îndoială această presupunere nici astăzi, deși frecvența substantivului *ou* în limba textelor vechi este ca și inexistentă. Atît în lucrarea lui C. Dimitriu, *Dicționar de frecvență al limbii române vechi* (1970), cît și în cea a Floricăi Dimitrescu, *Contribuții la istoria limbii române vechi* (1973), el nu apare decît o sigură dată.

Ni se pare neîndoielnic faptul că alte cuvinte au putut sprijini pe vorbitori în impunerea formei respective de plural la un număr atît de mare de substantive. Acestea au putut fi numeralele *două, nouă*, care însoțesc, adesea, diversele substantive în vorbire și în scris. Afirmăția este valabilă mai ales în cazul lui *două*, susținută de exemple ca *un părău – două părăuă; un parapleu – două parapleauă; am cumpărat două lepedeauă nouă; pentru iarna ce vine, mi-am pregătit două tălpălauă nouă*, cu observația că *nouă* din ultimele exemple îndeplinește funcția de adjectiv propriu-zis, nu de numeral. Printre exemplele de plural din textele secolului al XVI-lea date mai sus, avem unul care se încadrează perfect aici: „Sadna cu patru mori și *două piuă...*”.

În privința frecvenței lui *două* în limbă, ea este infinit mai mare decît a lui *ou*. Este suficient, cred, să menționăm faptul că numai în *Palia de la Orăștie* se întîlnește de 93 de ori.

Forma respectivă a adjectivului (*nouă*) nu mai este actuală, dar nu putem face abstracție de faptul că ea a fost, mai multe sute de ani, singura existentă în limbă. Marii scriitori de pînă la cel de-al doilea război mondial, precum și cînturarii și vorbitorii obișnuiți din aceeași epocă i-au dat preferință. Sadoveanu, spre exemplu, scria și spunea în permanență *vremuri nouă*, nu *vremuri noi* (cf. și exemplul următor, din *Răzbușarea lui Nour*): „Războinicii albiți în furtunile bătăliilor își odihneau ciolanele trudite și priveau cum popoare *nouă* de viteji trec pe pămîntul strămoșesc, ducînd foc și sabie la dușmani” (Sadoveanu 1954: 9).

Mai înainte, Eminescu prefera și el, cum probează un exemplu, extras din sonetul *Sînt ani la mijloc*:

O, vino iar! Cuvinte dulci inspiră-mi,
Privirea ta asupra mea se plece,
Sub raza ei mă lasă a petrece
Și cînturi *nouă* smulge tu din liră-mi

și altul, care, de fapt se repetă din *Glossă*:

Toate-s vechi și *nouă* toate.

Un alt exemplu găsim în proza lui Eminescu, în *Sărmanul Dionis*: „...casa e aceeași, însă mobile *nouă* și elegante” (Eminescu 1964: 62).

Pentru cei care ar fi înclinați să creadă că numai moldovenii au dat preferință unei asemenea forme, iată un exemplu din scrisul lui M. Dragomirescu, în Nota care încheie placheta de *Poezii* a lui Eminescu (1916: 123): „Pentru ca însă ediția noastră, care conține totuși unele bucăți *nouă*, să nu fie considerată ca necompletă, acele încercări vor fi publicate într-o broșură finală împreună cu toate poeziile cu alt fond, dar de aceeași natură”.

Oricît temei am fi înclinați să-i acordăm acestei explicații, trebuie să ne mai gândim la un lucru. Cele mai multe dintre substantivele care fac pluralul în *-auă*, cu excepția vechilor *ou*, *piuă*, *părău*, *șauă*, sînt ungurești la origine. Numai din limba maghiară avem cuvinte care se termină la singular în *-ău*, *-eu* și, prin urmare, cer o formă de plural în *-auă*. Aceasta înseamnă că, cel puțin de la o vreme încoace, n-a mai fost nevoie de prezența lui *două*, *nouă* pentru generarea pluralului respectiv; el lua naștere aproape automat, pe baza asemănării cu substantivele intrate interior în limbă. Și acest lucru se putea realiza cu atît mai ușor cu cît și în cazul altor categorii de substantive era preferată, la formele de plural, desinența *-ă* în locul lui *-e*: *cară*, *fiară*, *hotară*, *izvoară*, *ogoră*, *păhară*, *topoară* etc.

În două dintre cărțile sale, Ionel Pop a recurs la regionalismul *săcătău*, în locul lui *traistă*: „Înainte de masă am adunat în *săcătău* destui păstrăvi din cleștarul Frumoasei...” (Pop 1972: 192); „Fă un bine, Tomo, și pe mîine dimineață să-mi faci rost de un *săcătău* de păstrăvi” (1984: 26).

Autorul cărților de mai sus a înregistrat cuvîntul pe Valea Sebeșului, în vorbirea unor localnici, dar numai sub forma aceasta de singular; pluralul nu l-a auzit niciodată și chiar se întreba dacă el există. L-am descoperit în lucrarea lui D. Șandru și F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*: „[lîna] o facem dăsagi, facem straie, facem țoale, facem *săcătăuă*, facem cioareci...” (Șandru – Brînzeu, *Jina*, p. 345).

Singularul cuvîntului, sub altă formă și cu alt înțeles, cel original cu siguranță, apare și în poezia lui Marin Sorescu:

– Mă pierduși, ai? a rîs;
Stai pe *săcoteiul* ăla, că eu am
Nițică treabă.

(Sorescu 1977 II: 49)

În cartea lui Sorescu mai avem un cuvînt din categoria celor pe care le urmărim aici, care apare tot numai la singular. E vorba de *mestecău*, al cărui înțeles este acela de „făcăleț, melesteu, coleșer, băț de mestecat mămăliga” (Sorescu 1975 I: 82, 85; 1977 II: 77). Forma de plural a cuvîntului ne-a fost semnalată de autorii ALR II s.n., h. 1112: *mestecăuă*.

Am spus că, din cauza caracterului său pronunțat regional, fenomenul nu a fost preluat de vorbitorii altor arii geografice, împotriva faptului că multe particularități lingvistice ardelenesti au fost adesea transferate atît în sudul Carpaților, în Oltenia și Muntenia, cît și în răsărit, în Moldova. În teza sa de doctorat, Radu Popescu (1980) n-a înregistrat nici un exemplu de plural în *-auă*. Se pare că nici în hărțile NALR-Oltenia nu avem nimic. În schimb, Victorela Neagoe (1983: 108) semnalează „utilizarea desinenței de plural *-auă* la unele substantive neutre terminate în *-ău*, *-eu*, *-îu*: *hîrdauă*, *chindeauă*, *tablauă*, *mestecauă*, *mulineauă*...”.

Situația nu este alta nici în răsăritul Carpaților, în Moldova. Adrian Turculeț, anchetator al NALR-Mold. Bucov. în zona Dornelor și a Cîmpulungului, a notat doar în Coșna, comună situată în imediata vecinătate a graniței cu Transilvania, un plural *ileauă*, ca la Năsăud. Nu este vorba de o formă unică, ci de o abatere de la norma din partea locului, cum rezultă din completarea făcută de informator: „*ileie* e mai bine; gînești că-i mai îndămănos”.

Cu toată răspîndirea lui neobișnuită, fenomenul, fiind strict regional, nu poate fi sortit unei existențe îndelungate, din moment ce formele respective sînt puternic concurate de variantele literare.

Nu trebuie neglijat faptul că, în multe cazuri, înaintea formei de plural poate să dispară, fără urmă, cuvîntul însuși, tocmai datorită caracterului său pronunțat regional, concurenței pe care i-o face sinonimul literar. Așa cum au dispărut *bețirc* și *comitat*, cărora le-au luat locul *județ* așa cum *birău* apare tot mai rar în vorbire, din cauza concurenței lui *primar*, tot așa *bigalău* și *tiglazău* cedează terenul în fața *fierului de călcat*, întocmai cum *calhău* (*galhău*) este înlocuit sistematic de *tîrnăcop*. *Cosalău* pierde terenul în fața lui *cosîre* și a lui *finaț*, iar *feteu* în fața sinonimului *plită*. Sînt tot mai puțini cei care zic *arșău* în loc de *hîrleț*, *herneu* în loc de *coviltir*, *ceacău* în loc de *chipiu*, *făgădău* în loc de *crîșmă*, *hinteu* în loc de *trășură* ori *borneu* în loc de *rucsac* sau *raniță*.

Și mai expuse dispariției par neologismele și faptul se explică relativ ușor. Influența din ce în ce mai puternică a limbii literare asupra graiurilor îi pune pe vorbitorii nesiguri în mînuirea neologismelor să observe greșelile pe care le săvîrșesc și să-și corecteze vorbirea. Acest lucru se face fie prin eliminarea cuvîntului incriminat, fie printr-o pronunțare corespunzătoare a lui. Așa cum aproape nimeni nu mai pronunță *cumparativă* în loc de *cooperativă* sau *intinerar* pentru *itinerar* ori *lenjer* pentru *lejer*, tot așa sînt evitate formele *antreaună*, *birauă*, *canapeauă*, *combineauă*, *cupeauă*, *flaneauă*, *furoauă*, *jerseauă*, *liceauă*, *linoleauă*, *maiaună*, *mineraună*, *mulineauă*, *plataună* (și *platouă*), *recameauă*, *reșouă*, *stilouă*, *tablauă*, *tangouă*, *tortauă*, *tricauă*, *veceauă* și înlocuite în mod sistematic cu *antreuri*, *birouri*, *canapele*, *combineuri* (care, și el, începe să fie înlocuit cu *combinezoane*), *cupeuri*, *flanele*, *furouri*, *jerseuri*, *licee*, *linoleuri*, *maieuri*, *mînereuri*, *mulineuri*, *platouri*, *recamiere*, *reșouri*, *stilouri*, *tablouri*, *tangouri*, *torturi*, *tricouri*, *veceuri*.

Cele mai multe dintre cuvintele la care semnalăm un plural în *-auă* mai cunosc și o a doua formă de plural în *-eie*, *-ăie*, care constituie un inconvenient puternic în menținerea desinenței de care ne ocupăm aici: *cobîrlăie*, *copîrșeie*, *dudăie*, *ferdeteie*, *fierăstrăie*, *folțăie*, *gilăie*, *leghelăie*, *părăie*, *răsteie*, *tindeie*, *tuleie*.

Variantele acestea au avantajul, printre altele, că sînt mai aproape de exprimarea literară decît cele în *-auă*; unele chiar au devenit literare și, datorită acestui fapt, le putem considera de pe acum învingătoare în lupta cu concurențele lor.

Apărute relativ recent în limbă și avînd un caracter net regional, formele de plural în *-auă* nu au nici un fel de șansă de a se impune în limba literară. Fără circulație în scris, ele trebuie considerate de pe acum ca făcînd parte din rîndul particularităților lingvistice sortite unei existențe cu totul efemere.

Bibliografie

a) Lucrări de referință

- *** *Documente și însemnări românești din sec. XVI*, București, Editura Academiei, 1979.
Jordan, Iorgu, *Pluralul substantivelor în limba română actuală*, în BPh, V, 1938, p. 1–54.
Istrate, Gavril, *Graiul satului Nepos*, în BPh, IV, 1937.
Istrate, Gavril, *Gramatica lui Radu Tempea*, în AUI, secțiunea III, tom VI, 1960, p. 17–34.
Philippide, Alexandru, *Istoria limbii române, I. Principii de istoria limbii*, Iași, 1894.
Morariu, Iuliu, *Piuăle și piuăritul în Valea Zăgrii*, în „Arhiva someșană”, vol. 17, 1933, p. 178–200.
Popescu, Radu, *Graiul gorjenilor de lângă munte*, Craiova, Scrisul Românesc, 1980.

b) Izvoare

- Buzilă, Ștefan, *Monografia comunei Siniosif sau Poiana*, Bistrița, 1910.
Buzura, Augustin, *Refugii*, București, Cartea Românească, 1984.
Decei, Paul, *Pe plaiuri și văi carpatine*, București, Albatros, 1983.
Dosoitei, *Psaltirea în versuri (1673)*, ediție critică de N.A. Ursu, Iași, 1974.
Eminescu, Mihai, *Opere, VI Literatura populară*, ediție critică îngrijită de Perpessicius, București, Editura Academiei Române, 1963.
Eminescu, Mihai, *Poezii*, București, Biblioteca „Căminul”, nr. 31–31 bis, 1916.
Eminescu, Mihai, *Proză literară*, București, Editura pentru Literatură, București, 1964.
Lăncrănjan, Ion, *Caloianul*, București, Albatros, 1976.
Neagoe, Victorela, *Insule lingvistice de tip transcarpatic în nordul Olteniei*, în „Materiale și cercetări dialectale”, II, Cluj-Napoca, 1983.
Petri, Aurel, *Ani de cumpănă*, București, Eminescu, 1971.
Petri, Vasile, *Legendar sau Carte de cetire pentru școlile populare*, Sibiu, 1883.
Pop, Ionel, *Întâlniri cu animale*, București, Editura Științifică, 1972.
Pop, Ionel, *Văpaia*, București, Eminescu, 1984.
Rău, Aurel, *Septentrion*, București, Cartea Românească, 1980.
Rebreanu, Liviu, *Opere, V*, București, Minerva, 1972.
Sadoveanu, Mihail, *Opere, I*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1954.
Sorescu, Marin, *La Lilieci*, București, Cartea Românească, I, 1975, II, 1977.
Țiplea, Alexandru, *Poezii populare din Maramureș, adunate de...*, București, Carol Göbl, 1906.

c) sigle

- ALR II s.n. = E. Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, serie nouă, redactor principal I. Pătruț, I–VII, /București/, 1956–1972.
ALRR-Mar. = Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, *Atlasul lingvistic român, pe regiuni. Maramureș*, I–IV, București, 1969–1997.
CADE = I-Aurel Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, I–II, 1926–1931.
Cioranescu = Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, Tenerife–Madrid, 1958–1966.
DA/DLR = *Dicționarul limbii române*, I–II, 1913–1937; (seria nouă) VI–XIV, 1965–2002.
DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, 1975.
DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, București, 1958.
Klein, = Samuelis Klein, *Dictionarium valachico-latīnum (1801–1805)*, ediție de Gáldi Dictionarium László, Budapest, 1944.
Lexiconul budan = *Lesicon romanescu-latinescu-ungurescu.nemțescu*, Buda, 1825.

- Micu – Șincai = *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Viena, 1780), ediția M. Zdrenghea, Cluj-Napoca, 1980.
- NALR-Mold. Bucov. = V. Arvinte, S. Dumistrăcel, I. A. Florea, I. Nuță, A. Turculeț, *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, București, I–II, 1987, 1997.
- NALR-Olt. = T. Teaha, I. Ionică, V. Rusu, *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui B. Cazacu, I–V, București, 1967–1984.
- Scriban = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*, Iași, 1939.
- Șandru, *Moți* = Dumitru Șandru, *Enquêtes linguistiques du laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest (Pays des Motzi)*, în BL, II, 1934, p. 201–237.
- Șandru, *Bihor* = Dumitru Șandru, *Enquêtes linguistiques du laboratoire...* (Le Bihor), în BL, IV, 1936, p. 120–179.
- Șandru, *Năsăud* = Dumitru Șandru, *Enquêtes linguistiques du laboratoire...* (District de Năsăud), în BL, VI, 1938, p. 173–230.
- Șandru – Brînzeu, *Jina* = D. Șandru, F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*, București, 1934.
- Tempea, *Gramatică* = Radu Tempea, *Gramatică românească, Sibii*, 1797.

Un pluriel régional: le neutre en *-auă*

Attesté déjà dans les premiers textes roumains (sec. XVI–XVII) et exploité sporadiquement dans la langue de la littérature artistique, le pluriel en *-auă* représente aujourd’hui un trait morphologique important de certains parlers roumains. Une catégorie de noms neutres caractérisés par ce type de pluriel est représentée par des termes régionaux ayant une circulation restreinte; cette position marginale dans le vocabulaire du dacoroumain de la plupart des noms avec le pluriel en *-auă*, cumulée avec le fait qu’une autre catégorie de termes, appartenant à la langue commune, présentent parallèlement un autre modèle de pluriel, soutenu et consolidé par l’influence littéraire, conduit le spécialiste à un pronostique réservé en ce qui concerne l’évolution de cette particularité morphologique.

Anexa A

(cu hărțile din ALR II s.n. și ALRR-Maramureș
pe care au fost înregistrate forme de plural în -auă)

a) ALR II s.n.

22. *ĉustotáuă*
25. *fo(r)gáuă*
26. *drugaláuă; durgaláuă; hengeriáuă;*
mangaláuă
27. *calhaláuă; gaiháuă (și galháuă);*
hagáuă
52. *ĉapóuă*
53. *iláuă*
62. *ĉegláuă; ĉorláuă; crestăláuă (și*
crestuláuă); k'eresťáuă
77. *hădăráuă*
82. *virtaláuă*
83. *ĉipleáuă*
108. *tuleáuă*
122. *cosaláuă*
125. *cosăláuă*
152. *zugáuă*
181. *oticáuă*
235. *șeítáuă; șăítáuă; șaitáuă*
297. *haláuă*
307. *bădáuă; hurdóo; k'ipileáuă*
308. *jîntaláuă; bataláuă*
317. *leĝeliáuă*
318. *ďăcăláuă*
330. *haláuă; valáuă*
343. *fedărtáuă; fed'ertáuă; sferdecáuă*
346. *fed'ertáuă; paláuă*
347. *hamfáuă; k'ișafáuă*
351. *foítáuă; pendjeleáuă*
355. *hint'áuă*
408. *haťáuă*
481. *lăbd'idáuă; ljebădáuă; libd'idáuă*
491. *ĉingĝáuă, k'indeáuă; t'indáuă*
494. *l'eped'áuă*
507. *șăítáuă; șeítáuă, șitáuă*
519. *tălpăláuă*
540. *rașpaláuă; rașpáuă*
542. *fărăfogáuă; forgáuă*
543. *șăítáuă*
544. *rașpáuă*
545. *ĵucastáuă; licastáuă*
546. *d'ișláuă; hidegvagáuă; vagáuă; vișáuă*
553. *șerăstáuă; ferestáuă; h'arastáuă;*
h'erastġáuă; k'eresťáuă
570. *ĝiláuă; žiláuă; jiláuă*
945. *ĉacáuă*
946. *born'áuă*
1001. *acăstáuă*
1008. *valtáuă*
1014. *vigrihaiťáuă*
1034. *lopitáuă*
1039. *canĉáuă*
1041. *loĉoláuă*
1043. *sk'efen'áuă*
1045. *fed'áuă*
1052. *razaláuă; rezeleáuă; rodaláuă*
1053. *lopitáuă*
1054. *făcăláuă*
1060. *pomoĉáuă*
1065. *vacaráuă*
1074. *langaláuă*
1075. *langaláuă*
1112. *frecăláuă; mestecáuă; tocanáuă*
1181. *labriáuă*

1182. *becătăuă; lacriăuă*
 1183. *tricăuă*
 1203. *macăuă; paltăuă*
 1205. *êucalăuă*
 1232. *bigalăuă; ticlazăuă; voșorlăuă*
 1275. *gojăuă*

b) ALRR-Mar.

242. <i>copîrșăuă</i>	
243. <i>t'emet'ăuă</i>	
271. <i>êurăuă; halăuă (și halôuă); valăuă</i>	676. <i>părăuă; pîrăuă; șugăuă</i>
297. <i>halăuă</i>	681. <i>furgăuă</i>
304. <i>fed'ăuă</i>	746. <i>firisăuă; șerestăuă; sirisăuă</i>
332. <i>êubălăuă</i>	748. <i>fo(r)găuă; haramfogăuă</i>
342. <i>batalăuă</i>	756. <i>il'ăuă</i>
346. <i>arn'ăuă; hern'ăuă; iern'ăuă</i>	758. <i>tălpălăuă</i>
373. <i>d'aplăuă</i>	829. <i>îmblăcăuă; hădărăuă</i>
374. <i>șăuă</i>	840. <i>batalăuă; il'ăuă</i>
401. <i>calhăuă; gajhăuă; hagăuă</i>	846. <i>săpălăuă</i>
422. <i>cosălăuă</i>	854. <i>prind'ilêuă; fojtăuă</i>
425. <i>il'ăuă</i>	855. <i>ferd'etăuă</i>
520. <i>tocănăuă</i>	859. <i>cordalăuă; ferd'etăuă</i>
584. <i>cobîrlăuă</i>	860. <i>hamfăuă</i>
616. <i>l'eșăt'ăuă; lecăt'ăuă</i>	869. <i>răst'ăuă</i>
623. <i>slingalăuă</i>	870. <i>berfeăuă</i>
634. <i>pîuă</i>	
663. <i>cocîrbăuă; cordăuă; cuculbăuă;
cucurbăuă</i>	

Anexa B

(cuprinzînd toate cuvintele care fac pluralele în *-auă*, cu indicarea hărților din ALR II s.n. și ALRR-Mar.² și a textelor în care le-am întîlnit)

- acăstăuă* (ALR II s.n., h. 1001, *spînzurătoare*)
antreăuă (< fr. *entrée*)
arn'ăuă (ALRR-Mar., h. 346, *covitir*)
arșăuă (< magh. *ásó* 'sapă')

² Am dat, în toate cazurile, pe lîngă numărul hărții, și titlul ei, spre a se înțelege mai ușor despre ce este vorba. Termenii sînt redați într-o transcriere fonetică aproximativă, pornind de la forma în care aceștia apar în surse.

- batalăuă* (ALRR-Mar., h. 342, *piuliță*; h. 840, *batcă*; cf. și ALR II s.n., h. 308, *mîtcă*)
băcăuă, bocauă (Klein, *Dictionarium*, p. 43)
bădăuă (ALR II s.n., h. 307, *putinei*; < magh. *bödöny* ‘putină mică’)
bășălăuă ‘traistă’
becătăuă (ALR II s.n., h. 1182, *veston*)
belfeăuă (ALRR-Mar., h. 870, *bulfeie*)
bġicăuă, bicăuă, bghicauă, bdicauă (Klein, *Dictionarium*, p. 43, 106)
bġirăuă, bd’irăuă (Klein, *Dictionarium*, p. 107)
bigalăuă (ALR II s.n., h. 1232, *fier de călcat*)
birăuă (< fr. *bureau*)
bordeăuă (< bg. *bordej*)
born’ăuă (ALR II s.n., h. 946, *raniță*; < magh. *borju, born’u* ‘vițel’)
borodăuă (DA, numai pe la Năsăud și numai sg. *borodău*)
boteăuă, sg. *botei* ‘turmă mai mică’
budulăuă, bodîrlăuă ‘vase mari, putini, bărbințe’
caladăuă, călădăuă
calhăuă, calhăuă (ALR II s.n., h. 27; ALRR-Mar., h. 401, *tîrnăcop*)
canapeăuă (< ngr. *kanapes*, fr. *canapé*, germ. *Kanapee*)
cancăuă (ALR II s.n., h. 1039, *cană*; < magh. *kancsó*; DA înregistrează pluralul)
călăuă (Tempea, *Gramatică*)
cherestfăuă (ALR II s.n., h. 62, *curmezișuri la carul de cărat grîu*)
chescheniăuă (Klein, *Dictionarium*, p. 115)
chindeauă (Klein, *Dictionarium*, p. 114; ALR II s.n., h. 491, *prosop*)
chișafăuă (ALR II s.n., h. 347, *orcicuri*)
cîcăluă, sg. *cîcălău*
clopotăuă ‘cîrpător’
cobîrlăuă (ALRR-Mar., h. 584, *vizuină*). Acest pl. este consemnat într-o scrisoare pe care un neposean o trimitea acasă, din Bruneck (Austria), la 1.I.1917, în următorul context: „Atunci v-am scris din Rusia, de la ștelung, am fost spart satul Lopusno și biserica și toate lemnele le-am băgat în pămînt, prin *cobîrlăuăle* ce le-am făcut...”
cocîrbăuă (ALRR-Mar., h. 663, *curcubeu*)
combineauă, sg. *combineu* ‘combinezon’
copîrșăuă (ALRR-Mar., h. 242, *sicriu*; < magh. *koporsó*)
cordalăuă (ALRR-Mar., h. 859, *lambă*)
cordăuă (ALRR-Mar., h. 663, *curcubeu*)
corlăuă v. *cotîrlăuă*
cosalăuă (ALR II s.n., h. 122, *fițaș*; h. 125; ALRR-Mar., h. 422, *cositură*; < magh. *kaszaló*)
cotîrlăuă (sensul cuvîntului este acela de ‘gaură în vatra cuptorului’ – Năsăud, dar și ‘groapă în rîpă’ și ‘coteț pentru găini’)
crestălăuă, creștălăuă (ALR II s.n., h. 62, *curmezișuri la carul de cărat grîu*)
cuculbăuă, cucurbăuă (ALRR-Mar., h. 663, *curcubeu*)
cucuveăuă ‘cucuvea’
cupeăuă (< fr. *coupé*)
curăuă ‘curea’
căcăuă (ALR II s.n., h. 945, *casă*; < magh. *csákó* ‘chipiu’)
căpăuă (ALR II s.n., h. 52, *cîrlig la coasă*)
căglăuă, șoclăuă (ALR II s.n., h. 62, *curmezișuri la carul de cărat grîu*; < magh. *csatló*)
cîngeăuă (ALR II s.n., h. 491, *prosop*; < magh. *kendő*)
čiorlăuă (ALR II s.n., h. 62, *curmezișuri la carul de cărat grîu*; cf. *căglăuă*)
čiplăuă (ALR II s.n., h. 83, *batoză*)

- ciubălăuă* (ALRR-Mar., h. 332, *fedeleș*)
ciucălăuă (ALR II s.n., h. 1205, *ciucuri*)
ciurăuă (ALRR-Mar., h. 271, *jgheab*)
čustotăuă (ALR II s.n., h. 22, *plaz*)
d'aplăuă, d'epleşuă (ALRR-Mar., h. 373, *hăț*; cf. Klein, *Dictionarium*, p. 124)
d'ișlăuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*)
drugălăuă, durgălăuă (ALR II s.n., h. 26, *tăvălug*)
dudăuă, sg. *dudău*
făcălăuă (ALR II s.n., h. 1054, *tăvălug*)
făgădăuă. Forma apare într-o scrisoare a unui soldat (16.I.1917): „... să văd pe multe sfinte cu sfinți cumătri de după cap, prin toate ungerile și la toate făgădăuăle.”
fărăfoguă (ALR II s.n., h. 542, *clește*)
fed'ăuă (ALR II s.n., h. 1045, *capac la cratiță*; Klein, *Dictionarium*, p. 127; ALRR-Mar., h. 304)
fercălăuă (Tempea, *Gramatică*)
fed'ărtăuă (ALR II s.n., h. 343, *vîrtej la căruță*; h. 346)
ferd'etăuă (ALR II s.n., h. 343, *vîrtej la căruță*; ALRR-Mar., h. 855, *vîrtej*; h. 859, *lambă*; < magh. *fergetyö*)
feredeăuă 'baie'
ferestăuă, firisăuă (ALR II s.n., h. 553; ALR-Mar., h. 746, *ferestrău*; < magh. *fűreszö*)
feteăuă 'plită'
flaneăuă 'flanea'
fogăuă, forgăuă (ALR II s.n., h. 25, *inele la cîrcea de fier*; h. 542, *clește*; ALRR-Mar., h. 748, *clește de scos cuie*)
foităuă (ALR II s.n., h. 351, *străgălie*; ALRR-Mar., h. 854, *prîsnel*)
foltăuă 'scoarță de brad cu care se acoperă coliba de la stîină'
frecălăuă (ALR II s.n., h. 1112, *făcăleț*)
furdulăuă 'parte din hotarul unei comune care, de la an la an, e folosită pentru agricultură, pentru cosit sau pentru imaș'
furgăuă (ALRR-Mar., h. 681, *gură de apă*)
furoăuă, sg. *furou*
gaihăuă, galhăuă (ALR II s.n., h. 27; ALRR-Mar., h. 401, *tîrnăcop*)
geamantăuă, sg. *geamantan*
ghebărlăuă, semnalat numai de D. Șandru, în *Drăguș*, cu înțelesul de 'mîini mari, necioplite'
gîlăuă, žilăuă (ALR II s.n., h. 570, *gealău de tras doage*; < magh. *gyaló*)
goiăuă (ALR II s.n., h. 1275, *bilă, la jocul de popice*)
hagăuă (ALR II s.n., h. 27; ALRR-Mar., h. 401, *tîrnăcop*)
halăuă (ALR II s.n., h. 330; ALRR-Mar., h. 297, *troacă pentru porci*; h. 271, *jgheab*; < magh. *háló*)
hamfăuă (ALR II s.n., h. 347; ALRR-Mar., h. 860, *orcicuri*)
haramfo(r)găuă (ALRR-Mar., h. 748, *clește de scos cuie*)
harampăuă 'clește de scos cuie'
h'arastăuă (ALR II s.n., h. 553, *ferestrău*)
hațăuă (ALR II s.n., h. 408, *cărare*)
hădărăuă (ALR II s.n., h. 77, *hădărag, la îmblăciu*; ALRR-Mar., h. 829; < magh. *hadaró*)
hărșăuă (Tempea, *Gramatică*) v. *arșăuă*
hengeriăuă (ALR II s.n., h. 26, *tăvălug*)
h'eresiăuă, h'erestrăuă (ALR II s.n., h. 553, *ferestrău*; Tempea, *Gramatică*)
hern'ăuă (ALRR-Mar., h. 346, *coviltir*)
hidegvagăuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*)
hint'ăuă (ALR II s.n., h. 355, *trăsură*; < magh. *hintó*)

- hîrbăuă* (de la *hîrb*)
hîrdăuă (Șandru–Brînzeu, *Jina*, p. 11; < magh. *hordó*)
hurdóo (ALR II s.n., h. 307, *putinei*; Klein, *Dictionarium*, p. 91)
hurduzáuă ‘funie, odgon’ (< magh. *hordozó*)
iern’ăuă (ALRR–Mar., h. 346, *coviltir*)
il’ăuă (ALRR–Mar., h. 425, 756, *niocovală*; cf. h. 840, *butucul nicovalei* (de bătut coasa); ALR II s.n., h. 53; < magh. *ülö*)
istalăuă (Eminescu, VI, p. 310; < magh. *istáló*)
iucastăuă (ALR II s.n., h. 545, *priboi*)
îmblăcăuă (ALRR–Mar., h. 829, *hădărag*)
jarnăuă, jirlăuă (DA, ‘pîrîu făcut în scopul de a scurge apa’, Năsăud)
jașcăuă (‘pungă pentru tutun’; < magh. *zsacsó*)
jebhendeăuă (Klein, *Dictionarium*, p. 114)
jersăuă (< fr. *jersey*)
jilăuă (ALR II s.n., h. 570, *gealău de tras doage*)
jîntalăuă (ALR II s.n., h. 308, 416, *mîtcă*)
jujăuă ‘băț legat la gîtul cîinelui ca să nu poată escalada gardurile și să intre în culturile de porumb sau de legume’
k’îpileăuă (ALR II s.n., h. 307, *putinei*)
labriăuă (ALR II s.n., h. 1181, *vestă*)
lacriăuă (ALR II s.n., h. 1182, *veston*)
lanceăuă (sens neidentificat)
langalăuă (ALR II s.n., h. 1075, *lipie*; cf. h. 1074, *scoverzi*; < magh. *lángaló*)
lăbd’iăuă, liebădăuă, libdidăuă (ALR II s.n., h. 481, *iepe, la război*)
legeliăuă (ALR II s.n., h. 317, *pășune*; < magh. *legelő*)
leped’ăuă (ALR II s.n., h. 494, *țol pe care se bate porumbul sau fasolea; cearșaf țărănesc*)
leșăt’ăuă, lecățăuă (ALRR–Mar., h. 616, *crîsnic*)
licastăuă (ALR II s.n., h. 545, *priboi*)
liceăuă (< fr. *lycée*, lat. *lyceum*)
linoleauă (< fr. *linoléum*)
ločolăuă (ALR II s.n., h. 1041, *stropitoare*)
logăuă ‘orcicuri’ (Căianul Mic, Bistrița–Năsăud)
lompăuă (din *lompă, lompău*)
lopităuă (ALR II s.n., h. 1034, *tocător*; h. 1035, *cîrpător*)
macarăuă (DLR)
macăuă, măcăuă (ALR II s.n., h. 1203, *baston*; < magh. *makó*)
maiăuă (< fr. *maillot*)
mangalăuă (ALR II s.n., h. 26, *tăvălug*; < magh. *mángaló*)
mestecăuă (ALR II s.n., h. 1112, *făcăleț*)
minereăuă (< fr. *mineral*)
mn’înuneăuă ‘cucuvele’
năclăuă, sg. *năclău*
năcrăvălăuă (Tempea, *Gramatică*; < magh. *nyakravaló*)
opcîncăuă (din *opcîncă*)
oticăuă (ALR II s.n., h. 181, *măsură cu care se ia vama la moară, otic + -ău*)
oăuă (lat. *ovum*)
paltăuă (ALR II s.n., h. 1203, *baston*; cf. h. 346, *lambă*; < magh. *pálca*)
parapleăuă (DLR; < magh. *paraplé*; fr. *parapluie* nu are ce căuta aici)
păpușăuă ‘mătasea porumbului, păpușoiului’
părăuă (ALRR–Mar., h. 676; cf. alb. *përrua*, rom. *rîu*)
păretăuă (lat. *parietarius* sau *părete + -ar*)

- pçișaláúă*, sg. *pçișaláu*
peendaláúă (ALR II s.n., h. 351, *străgălie*)
perdeáúă (< tc. *perde*)
piúă (ALRR-Mar., h. 634)
pîráuă v. *păráuă*
platáúă, *platóúă* (< fr. *plateau*)
pomočáúă (ALR II s.n., h. 1060, *pămătuf*; < magh. *pomacs*)
prind'il'eáúă (ALRR-Mar., h. 854, *prîsnel*)
rașpaláúă (ALR II s.n., h. 540, *rașpă*; < magh. *râspaló*)
rașpáúă (ALR II s.n., h. 540, *rașpă*; cf. h. 544, *pila fierarului*; < magh. *râspó*, germ. *Raspiel*, *Raspel*)
razaláúă, *răzăláúă*, *rezeleáúă* (ALR II s.n., h. 1052, *răzătoare pentru hrean*; < magh. *reszelő*)
răcăstáúă (ALR II s.n., h. 152, *stăvilar sterp*, numai sg. *rechesteu*; < magh. *rekestő*)
răst'áúă (ALRR-Mar., h. 869, *resteu*)
recameáúă (alături de *recamele*)
reșóúă (< fr. *réchaud*)
rodaláúă (ALR II s.n., h. 1052, *răzătoare pentru hrean*)
sanceáúă (Scriban explică cuvîntul prin 'săniuță de cărat bușteni'; la Năsăud, sensul lui este și de sanie scurtă, cu un singur oplean, care servește, într-adevăr, la „trasul” buștenilor din pădure, dar și de sanie mai mică, „înfundată”, pe care oamenii o folosesc la drumurile mai lungi dintr-o localitate în alta).
sapaláúă, *săpăláúă* (ALRR-Mar., h. 846, *otic*)
săcâteáúă, sg. *săcătáu* (numai la Șandru – Brînzeu, *Jina*, p. 345)
serest'áúă, *sîrisáúă* (ALR II s.n., h. 553; ALRR-Mar., h. 746, *ferestrău*)
sferdečáúă, *sferget'áúă* (ALR II s.n., h. 343, *virtej la căruță*)
sk'efen'áúă (ALR II s.n., h. 1034, *strachină de lemn*)
slingaláúă (ALRR-Mar., h. 623, *dantelă*; < germ. *Schlingerei*)
sticláúă (de la *sticlă*)
stilóúă (< fr. *stylo*). Varianta *stiláúă*, înregistrată de Magdalena Vulpe în preajma orașului Giurgiu nu poate fi decît ardelenism transplantat acolo. În nici un caz nu poate fi vorba de altă arie de răspîndire a fenomenului, pe lângă cea din nord-vestul Carpaților.
șerăstáúă (ALR II s.n., h. 553, *ferestrău*)
șurgáúă, *ciurgáúă* < magh. *csurgó*, *csorgó*
șaitáúă, *șatáúă*, *șăitáúă*, *șităúă*, *șîitáúă*, *șutáúă* (ALR II s.n., h. 235, *teasc de stors strugurii*; h. 507, *teasc de ulei*; h. 543, *minghinea*; < magh. *sajtó*)
șarampáúă 'șanțuri în teren'; 'pliuri la traistă și la zadie' (< magh. *sorompó*)
șarlampáúă 'denivelări pe drumuri de care, pe deal'
șáúă (ALRR-Mar., h. 374, *șă*; DLR, XI, 1, p. 3: *șeauă*)
șărpen'áúă 'frînghie'
șerpenáúă 'cratiță de tuci; ceaun' (DLR)
șîrláúă, *șurláúă*
știláúă 'picioare lungi'
șugáúă (ALRR-Mar., h. 776, *pîrîu*; < magh. *súgó*, *sugó*)
tabláúă (< fr. *tableau*)
talpáúă, sg. *talpău*
tangóúă (< fr. *tango*, sp. *tango*)
tălpăláúă (ALR II s.n., h. 519, *calapodul pantofarului*; *talpă* + *-ălău*). La Nepos, cuvîntul are sensul de 'sandale de lemn de mers pe gheață'.
tămbăláúă, sg. *tămbălău*
t'emet'áúă (ALRR-Mar., h. 243, *cimitir*; < magh. *temető*)

ticlăzuă (ALR II s.n., h. 1232, *fier de călcat*; < magh. *téglázó*)

t'indiuă (ALR II s.n., h. 491, *prosop*; v. *cinșeăuă*)

tocănuă, *tocanuă* (ALR II s.n., h. 1112, *făcăleț*; ALRR-Mar., h. 540; *tocană* + -ău)

tortăuă (pl. lui *tort*, de fapt, al lui *tortă*, cum se spunea și se mai spune pe alocuri prin Transilvania)

tricăuă (ALR II s.n., h. 1183, *flanelă*; < fr. *tricot*)

tuliăuă (ALR II s.n., h. 108, *știulete*; cf. src. *tulaj*; cf. Tempea, *Gramatică*)

țingălăuă 'clopoțel' (sg. *țingălău*)

țircălăuă (Tempea, *Gramatică*)

vacarăuă (ALR II s.n., h. 1065, *rășunoi*)

vagăuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*)

valăuă (ALR II s.n., h. 330, *troacă pentru porci*; ALRR-Mar.I, h. 271, *jgheab*; cf. h. 297)

valtăuă (ALR II s.n., h. 1008, *poliță, cambiu*)

veceăuă, sg. *veceu*

vigrihaităuă (ALR II s.n., h. 1014, *portărel*)

vișăuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*; cf. Klein, *Dictionarium*, p. 170)

vîrtălăuă (ALR II s.n., h. 82, *vînturătoare*)

voșorlăuă (ALR II s.n., h. 1232, *fier de călcat*)

zăcălăuă (ALR II s.n., h. 318, *staniștea vitelor*)

zugăuă (ALR II s.n., h. 152, *stăvilă sterp*). La Nepos, sensul cuvîntului este cel de 'adîncitură în teren'

zurgălăuă, sg. *zurgălău*

